

ŠTÚDIE A ČLÁNKY**ANTON HABOVŠTIK V MEDZINÁRODNOM
SLAVISTICKOM KONTEXTE¹***Pavol Žigo*

ŽIGO, P. (2024): Anton Habovštiak in the International Slavic Context. In: *Slovenská reč*, 89/2, 8 – 22.

Abstract: The paper summarizes the contribution of Anton Habovštiak's scientific work in the field of Slavic comparative linguistics, especially dialectal lexicology and linguistic cartography. The central topic of the text reflects the participation of A. Habovštiak in international projects, with emphasis on the *Slovanský jazykový atlas* [Slavic Linguistic Atlas], research on the dialects of individual Slavic languages, and on the interconnection of the results of Slovak dialectology with other Slavic dialectological institutions. The paper also includes an overview of a number of Habovštiak's scientific and professional publications that form the methodology of research on dialect vocabulary in both Slovak and Slavic scientific contexts. The paper concludes with the author's memories of his cooperation with A. Habovštiak in the *Slavic Linguistic Atlas* project.

Keywords: Slavic Linguistic Atlas, dialect vocabulary, comparative linguistics, Slavic studies.

Článok v skratke:

- Predmetom príspevku je prehľad vedeckých aktivít A. Habovštiaka v oblasti slavistiky, ako aj výskumu a postavenia slovenských nárečí.
- Osobitná pozornosť sa venuje prácam venovaným diferenciačným a integračným znakom slovenských nárečí v porovnaní s nárečiami ostatných slovanských jazykov.
- V najväčšej miere sa výsledky bádania Antona Habovštiaka prejavili jeho účasťou v rozsiahlom medzinárodnom slavistickom projekte *Slovanský jazykový atlas* a publikovaním výsledkov spätých s tematikou jednotlivých zväzkov tohto projektu.

**1. VÝCHODISKÁ CELOSLOVANSKÉHO POROVNÁVACIEHO
VÝSKUMU A. HABOVŠTIKA A ZAČIATKY SLOVANSKÉHO
JAZYKOVÉHO ATLASU**

Celoživotná tvorba Antona Habovštiaka sa popri jeho umeleckej literárnej tvorbe, hlbkového výskumu kultúry, dejín a jazyka rodného oravského regiónu, spraco-

¹ Príspevok vznikol v rámci grantového projektu VEGA 2/0123/22 *Slovanský jazykový atlas*.

vania slovenských nárečí v množstve štúdií, článkov, slovníkov regionálneho aj celoslovenského charakteru, monumentálnej kartografickej interpretácie nárečovej slovnej zásoby v podobe samostatného lexikálneho zväzku *Atlasu slovenského jazyka*, ktorému predchádzala príprava dotazníka na výskum slovnej zásoby a slovotvorby v jednotlivých oblastiach slovenských nárečí (Buffa – Habovštiak 1964) či účasti na koncipovaní celonárodného *Slovníka slovenských nárečí*, vyznačuje aj významnou časťou vedeckého objavovania, ktorá v porovnaní s predchádzajúcimi oblasťami bádania nie je slovenskej verejnosti známa v porovnateľnej miere, ale zo slavistického poznávacieho a porovnávacieho hľadiska má nepredstaviteľný význam a veľký dosah pri prezentácii slovenskej vedy v medzinárodnom meradle. Ide o Habovštiakove vedecké aktivity v oblasti slavistiky, o výskum týkajúci sa postavenia a štruktúry slovenských nárečí, o ich diferenciacné aj integračné znaky v porovnaní s nárečiami ostatných slovanských jazykov. V najväčšej miere sa to prejavilo účasťou Antona Habovštiaka v rozsiahlom medzinárodnom slavistickom projekte *Slovanský jazykový atlas* (ďalej aj OLA, čo je skratka názvu projektu *Obščeslavianskij lingvističeskij atlas* používaná v medzinárodnej slavistickej komunikácii). Motivácia zúčastniť sa na tomto celoslovanskom nárečovom projekte má svoje korene v sledovaní vedeckej literatúry zahraničnej proveniencie a výsledkov z rokovaní najvyšších slavistických podujatí, ku ktorým patrili a dodnes aj patria medzinárodné zjazdy slavistov.

Jedným z významných medzníkov tohto typu bádania sú aj závery medzinárodného slavistického zjazdu, ktorý sa konal v roku 1958 v Moskve a na ktorom sa oživila myšlienka komplexného spracovania slovanských nárečí v podobe jazykového atlasu. Myšlienku komplexnej interpretácie nárečí všetkých slovanských jazykov prezentovali v r. 1929 na prvom slavistickom zjazde v Prahe jazykovedci Antoine Meillet (1866 – 1936) a Lucien Tesnière (1893 – 1954). Dôsledná príprava dotazníka a vytypovanie lokalít, ktoré by reprezentovali vnútorné členenie všetkých slovanských nárečí z hľadiska ich zvukovej roviny, morfológie, syntaxe, lexiky, sémantiky a derivatológie, boli stredobodom Habovštiakovho záujmu už od počiatkových fáz tohto významného slavistického výskumu. Za vtedajšie Československo sa na príprave tohto projektu zúčastňovali českí jazykovedci akademik Bohuslav Havránek a člen korešpondent ČSAV Jaromír Bělič, slovenskú jazykovedu zastupoval len univerzitný profesor Eugen Pauliny (Pauliny 1960, s. 82). Pravdepodobne na pozadí osobných kontaktov A. Habovštiaka z vtedajšieho Ústavu slovenského jazyka SAV (od 1. januára 1966 je oficiálnym názvom inštitúcie Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV, od r. 2021 s doplnkom *verejná výskumná inštitúcia*) s E. Paulinym, pôsobiacim na Filozofickej fakulte UK v Bratislave, od počiatku tohto projektu A. Habovštiak prejavoval záujem o implikáciu poznatkov o slovnej zásobe slovenských nárečí a o ich interpretáciu v širšom slavistickom kontexte, na druhej strane bola snaha

o prehĺbenie výskumu slovenských nárečí na pozadí vtedajších poznatkov a potrieb slovanskej porovnávacej dialektológie. Dokazujú to Habovštiakove príspevky zo začiatku 60. rokov týkajúce sa čiastkových odpovedí na vznikajúci *Dotazník Slovenského jazykového atlasu. Odpoveď v ankete časopisu Voprosy jazykoznanija o problematike Slovenského jazykového atlasu. Odpoveď na otázku č. 8* (Habovštiak 1963a) a materiál týkajúci sa pastierskej terminológie z oblasti slovenských nárečí (Habovštiak 1963b). Materiál týchto príspevkov nevznikal len akademicky za stolom vedeckého pracoviska, ale bol aj výsledkom potrieb a záverov z medzinárodných rokovaní, na ktorých sa Anton Habovštiak od počiatku projektu *Slovenského jazykového atlasu*, t. j. od začiatku 60. rokov, aktívne zúčastňoval. Stal sa tak právoplatným členom vedeckého kolektívu, ktorý formoval vedeckú metodológiu a interpretáciu nárečí jednotlivých slovanských jazykov nie enumeratívnou formou, ale komplexnú lingvistickú analýzu s adekvátnymi komentármi a svoje príspevky v tejto podobe publikoval v renomovaných zahraničných vedeckých periodikách. Takúto povahu má jeho príspevok *Pastušeskaja terminologija v Obščeslavianskom lingvističeskom atlase* (Habovštiak 1965a, s. 109), v ktorom upozornil na špecifickosť pastierskej terminológie s ohľadom na areály, podmienené prírodným reliéfom a rozdielnym pôvodom jazykov, resp. nárečí. Skutočným výstupom, ktorý vystihoval podstatu tejto myšlienky, sa stal medzinárodný dialektologický projekt *Celokarpatský dialektologický atlas* so začiatkami v r. 1973 (podrobný opis projektu pozri *Obščekarpatskij dialektologičeskij atlas* 1987, s. 92). Ťažisko Habovštiakovej práce na analýzach a interpretácii slovenských nárečí bolo na slovnej zásobe, sémantike, jej začleňovaní do kontextu slovanských makroareálov či vývinových línií (v projekte *Slovanský jazykový atlas* sa výskum a vydávanie jeho výsledkov člení do dvoch základných sérií: 1. lexikálno-slovotvornej, ktorú za slovenskú dialektológiu zastupoval A. Habovštiak, po ňom až do súčasnosti A. Ferenčíková a Ľ. Dvornická, a 2. hláskoslovno-gramatickej, v ktorej od vzniku projektu pracoval profesor Eugen Pauliny, po ňom až do súčasnosti P. Žigo a M. Chochol). Vedeckú a spoločenskú dôležitosť medzinárodného porovnávacieho výskumu prirodzených foriem jednotlivých slovanských jazykov A. Habovštiak prezentoval vo vedeckých periodikách aj s informáciami o priebehu a výsledkoch jednotlivých medzinárodných rokovaní a úlohách, ktoré z riešenia projektu vyplývajú (Habovštiak 1963b, 1963c). O prípravách *Slovenského jazykového atlasu* informoval Anton Habovštiak aj v slovenských vedeckých a odborných periodikách v súvislosti so zostavovaním a schvaľovaním *Dotazníka Slovenského jazykového atlasu*, podľa ktorého sa mal získavať terénny materiál z 853 lokalít celoslovanského areálu od Jadranského mora po Ural, resp. aj od Severného mora po Čierne more. Podrobnú informáciu o *Dotazníku* uverejnil A. Habovštiak pod názvom *Voprosnik Obščeslavianskogo lingvističeskogo atlasa* v časopise *Slavica Slovaca* (Habovštiak 1967e). Prvá podoba tohto dotazníka vyšla vo Var-

šave v r. 1963 v troch pracovných zošitoch a podľa nich uskutočnil A. Habovštiak aj prvý terénny výskum v Liptovskom Jáne (spolu s českým dialektológom Slavomírom Utěšeným v rokoch 1965 – 1966). Táto pôvodná verzia dotazníka sa postupne v medzinárodnej komisii redigovala a napokon v r. 1965 nadobudla definitívnu verziu a vyšla v Moskve ako záväzný súbor 3 454 otázok, na základe ktorých sa z oblasti hláskoslovia, prozódie, morfológie, syntaxe, lexiky, tvorenia slov a sémantiky získaval terénny materiál z 853 lokalít skúmaného areálu.

Aktívnu účasť slovenskej dialektológie na tomto projekte dokazuje aj skutočnosť, že od samého počiatku organizovania pravidelných zasadnutí jednotlivými národnými komisiami sa 15. – 20. mája 1967 konalo zasadnutie Medzinárodnej komisie pre Slovanský jazykový atlas aj v Domove vedeckých pracovníkov Slovenskej akadémie vied v Smoleniciach, na ktorom sa zúčastnili všetky národné komisie. S týmto zasadnutím sú však späté aj tienisté stránky prípravy atlasu, pretože politicky motivované spory medzi bulharskou a macedónskou národnou komisiou spôsobili ostentatívny odchod bulharskej národnej komisie z kolektívu *Slovanského jazykového atlasu* (toto napätie trvalo až do zasadnutia Medzinárodnej komisie *Slovanského jazykového atlasu* v roku 2005 v Krakove, na ktorom bulharská národná komisia ohlásila návrat do atlasového projektu a osobitným vydaním bulharských národných materiálov postupne doplnila všetky údaje, ktoré počas jej neúčasti v jednotlivých vydaniach atlasu chýbali). O smolenickom zasadnutí sa kultúrna verejnosť a vedecká komunita dozvedela z Habovštiakových príspevkov *Slovanský jazykový atlas* (Habovštiak 1967a), *Práca na Slovanskom jazykovom atlase pokračuje* (Habovštiak 1967b), *Významné slavistické podujatie* (Habovštiak 1967c) a *Zasadnutie Medzinárodnej komisie pre Slovanský jazykový atlas* (Habovštiak 1967d). O ďalších pracovných stretnutiach Medzinárodnej komisie pre Slovanský jazykový atlas, postupných fázach získavania a spracúvania terénneho materiálu a svojej účasti na týchto prácach informoval A. Habovštiak v množstve ďalších prehľadových príspevkov: *Nasel'onnnye punkty, obsledujemyje dl'a OLA, i ich jazykovoje okruženije* (Habovštiak 1972a), *O zasadaní Medzinárodnej komisie pre Slovanský jazykový atlas v Jadwisine* (Habovštiak 1971b), *Bude Slovanský jazykový atlas?* (Habovštiak 1972c), *O prácach na Slovanskom jazykovom atlase* (Habovštiak 1973; rozšírený príspevok s tým istým názvom pozri Habovštiak 1974d), *O spolupráci na Slovanskom jazykovom atlase* (Habovštiak 1974e), *O výskume slovanských jazykov* (Habovštiak 1974f), *O významnej slavistickej spolupráci* (Habovštiak 1974/1975), *Významná medzinárodná spolupráca pri Slovanskom jazykovom atlase* (Habovštiak 1975a), *Spoločne nad mapou jazykov* (Habovštiak 1975b), *O zasadaní Komisie pre Slovanský jazykový atlas v Drážďanoch* (Habovštiak 1975c), *Atlas slovanských jazykov* (Habovštiak 1976a), *O zasadaní komisie pre Slovanský jazykový atlas v Juho-slávii* (Habovštiak 1978b), *Zasadnutie Medzinárodnej komisie pre Slovanský jazyko-*

vý atlas (Habovštiak 1980b), *Zasadnutie Medzinárodnej komisie pre Slovanský jazykový atlas v Moskve* (Habovštiak 1983), *O Slovanskom jazykovom atlase* (Habovštiak 1987d). Enumeratívny výpočet faktov z pôsobenia Antona Habovštiaka v kolektíve *Slovanského jazykového atlasu* je len časťou jeho vedeckej činnosti, ktorej súčasťou je tiež množstvo vedeckých štúdií, kartografického spracovania slovanského nárečového materiálu, jeho komentovania a publikovania v jednotlivých číslach domácich aj zahraničných periodík, ako aj participácia na neskôr publikovaných zväzkoch *Slovanského jazykového atlasu*. Triedeniu, vyhodnocovaniu terénneho materiálu a jeho syntetizujúcej interpretácii však predchádzala rozsiahla a náročná terénna výskumná práca vyplňania jednotlivých bodov podľa *Dotazníka Slovanského jazykového atlasu*. Anton Habovštiak vyplnil tento dotazník vo viacerých slovenských lokalitách bodovej siete: v bodoch s poradovým číslom 215 Klubina (výskum v roku 1969), č. 216 Krivá (výskum v roku 1966), č. 218 Liptovský Ján (1965 – 1966), č. 219 Horná Ždaňa (1969; pozri *Obščeslavianskij lingvističeskij atlas. Vstupitel'nyj vypusk* 1994, s. 86 – 87), navyše v spolupráci s popredným budapeštianskym slavistom a jeho osobným priateľom profesorom Petrom Királyom vyplnil na území Maďarska aj Dotazník OLA v lokalite č. 154 Vértesszöllös², v obci s menším slovenským obyvateľstvom (výskum v roku 1969; uvedené výskumné body *Slovanského jazykového atlasu* z územia Slovenska sú identické s lokalitami, v ktorých sa získaval materiál aj pre *Atlas slovenského jazyka*; Buffa – Habovštiak 1964). Osobné väzby A. Habovštiaka s profesorom Királyom sa stali motívom, na pozadí ktorého P. Király, s využitím Dotazníka OLA, získal terénny nárečový materiál zo slovenských lokalít na území Maďarska, vyhodnotil ich a pripravil na vydanie *Atlas slovenských nárečí na území Maďarska* (napriek tomu, že slovenské politické aj vedecké prostredie sedemdesiatych a osemdesiatych rokov minulého storočia nebolo žičlivé voči vydaniu jazykového atlasu slovenskej národnostnej menšiny z územia Maďarska, Peter Király v spolupráci s historikom Erichom Fügedim a ďalším budapeštianskym slovakistom Františkom Gregorom *Atlas slovenských nárečí na území Maďarska* vydal a slávnostne ho slovenskej vedeckej komunite odovzdal na Medzinárodnom slavistickom kongrese v Bratislave v roku 1993). Na vydanie tohto Királyovho diela reagoval A. Habovštiak príspevkami *Atlas predsa vyšiel Király, P. – Gregor, F.: Atlas slovenských nárečí v Maďarsku. Békešká Čaba 1993* (Habovštiak 1993d), *Jazykovedné dielo o slovenčine v Maďarsku* (Habovštiak 1994a), ďalšia recenzia vyšla v periodiku *Slovenský juh* (Habovštiak 1998).

2. MONOTEMATICKÉ PRÍSPEVKY CELOSLOVANSKEJ POVAHY

Otázkam porovnávania nárečových javov v širšom slovanskom kontexte sa možno venovať až po dokonalej príprave a poznaní zákonitostí, resp. množstva ty-

² V súčasnosti je názov obce štandardizovaný v podobe Vértesszöllös.

pických znakov skúmaných areálov. O takejto Habovštiakovej metodologickej príprave a záujme o interpretáciu širších areálov svedčia sondy do podstaty jednotlivých slovanských jazykov, napr. ukrajinčiny (Habovštiak 1954), lužickej srbčiny (Habovštiak 1969), poľštiny (Habovštiak 1971a, 1976b), ruštiny (Habovštiak 1972b). Na pozadí takýchto skúseností z prípravy jednotlivých národných atlasov a v nadväznosti na získavanie terénneho materiálu z výskumných lokalít *Slovanského jazykového atlasu* Anton Habovštiak získané nárečové údaje postupne vyhodnocoval, charakterizoval a usúvzťažňoval ich s jazykovým okolím. Východiskom mu bol najznámejší – slovenský nárečový materiál, ktorý si všímal z hľadiska vnútornej diferenciacie, ale aj vo vzťahu k ostatným územne či geneticky blízkym aj vzdialenejším slovanským jazykom. Jednotlivé tematické zväzky pripravovanej edície *Slovanského jazykového atlasu* tak vznikali postupnou syntetizáciou rozsiahleho komplexu lexikálnych, sémantických a slovotvorných prvkov. Zložitosť a veľkú poznávaciu hodnotu terénneho materiálu dokazuje množstvo prvkov, ktorých interpretáciu nemožno obmedziť na kartografické zobrazenie v podobe klasickej metódy symbolov, ale je popri nich nevyhnutný aj koncentrovaný slovný komentár interpretovaného lexikálneho, slovotvorného a napokon – v ďalšej, hláskoslovno-gramatickej sérii *Slovanského jazykového atlasu* – aj fonologického prvkú. Túto potrebu vyčerpávajúcim spôsobom naplnil A. Habovštiak vo vedeckých štúdiách publikovaných v zahraničných zborníkoch: *Karta 17 „kartofel“* (Habovštiak 1974b) a v osobitnom príspevku *Kommentarij k karte N° 17 „kartofel“* (Solanum tuberosum; N sg), *kartofel' – krompir, krumpir – ziemniak* (Habovštiak 1974c).

Postupné spracovanie jednotlivých javov z *Dotazníka Slovanského jazykového atlasu* privádzalo riešiteľov tohto projektu k potrebe komplexnej interpretácie terénneho materiálu a vydaniu jednotlivých zväzkov *Slovanského jazykového atlasu* predchádzalo napr. aj koncipovanie syntetizujúcich vedeckých štúdií s tematikou týchto zväzkov. Takýto charakter majú Habovštiakove štúdie *Lexikálne členenie pomenovaní motýľa v slovanských jazykoch* (Habovštiak 1974a), *Lexemy cap i kozol v slavianskich jazykach* (Habovštiak 1985), *Slová rataj a pachar v slovenčine a v slovanských jazykoch* (Habovštiak 1987b), *Zo slovanskej lexikálnej problematiky. Borievka obyčajná (Juniperus communis) v západoslovanských jazykoch* (Habovštiak 1988), *Zo slovanskej slovnej zásoby (O názvoch pes, suka a šteňa)* (Habovštiak 1987c), *Názvy jarabice v slovenčine a v ostatných slovanských jazykoch* (Habovštiak 1990c), *Názvy pokrmov u Slovákov a Slovanov* (Habovštiak 1990a), *Názvy borovica a sosna zo slovakistického i slavistického aspektu* (Habovštiak 1990d). Poznatky z porovnávacieho štúdia slovanských jazykov a spracúvania nárečového materiálu celoslovanskej povahy sa odrazili aj v Habovštiakových vedeckých štúdiách uverejnených v renomovaných zahraničných slavistických periodikách (Habovštiak 1977a, 1977b, 1978a, 1981, 1990b, 1991b, 1993b). Veľký poznávací význam dialek-

tologického bádania mala aj prezentácia jeho čiastkových výsledkov v rámci prednášok pre zahraničných slavistov a slovaktov počas vtedajšej letnej školy slovenského jazyka a kultúry Studia Academica Slovaca (Habovštiak 1987a). K popredným interpretáciám slovanskej nárečovej slovnej zásoby patrí z porovnávacieho hľadiska práca *Zo slovensko-slovanských lexikálnych vzťahov* (Habovštiak 1993a), ktorá vyšla pri príležitosti 11. medzinárodného zjazdu slavistov, ktorý sa konal v Bratislave 30. 8. – 8. 9. 1993 (pozri aj Habovštiak 1993c).

3. VYDÁVANIE SLOVANSKÉHO JAZYKOVÉHO ATLASU

Výsledkom metodologickej prípravy, terénnych výskumov, veľkého počtu analýz a porovnávania údajov rozsiahleho celoslovanského nárečového územia sa stalo postupné syntetizujúce vydávanie jednotlivých zväzkov *Slovanského jazykového atlasu*. S ohľadom na štruktúru *Dotazníka* tohto projektu boli jednotlivé zväzky zamerané na konkrétne tematické celky z oblasti hláskoslovnia a lexikálnej sémantiky. Prvými komplexnými výstupmi tohto charakteru sa s účasťou A. Habovštiaka stali prvé tri samostatné zväzky tohto projektu: *Obščeslavianskij lingvističeskij atlas* (Obščeslavianskij lingvističeskij atlas 1988a, Obščeslavianskij lingvističeskij atlas 1988b, Obščeslavianskij lingvističeskij atlas 1990). Hlavným Habovštiakovým prínosom na týchto vydaniach bola najmä práca na koncipovaní lexikálno-slovotvorných javov v moskovskom vydaní prvého zväzku lexikálno-slovotvornej série (Obščeslavianskij lingvističeskij atlas 1988b), do ktorého spracoval z celoslovanského aspektu 5 máp: mapu č. 14 *мыш*. Hlavným motívom interpretácie jednotlivých prvkov na tejto mape bola diferenciacia gramatického rodu femininum/maskulinum (*тамыш/tenмыш*), výskyt derivátov *мыш-ka*, *мыш-ina* a výskyt lexém *глуш-ьс-ь* a *поган-ьс-ь*. Na ďalšej mape tohto zväzku s číslom 15 sú spracované pomenovania *нетопиера* a ich celoslovanská areálová distribúcia (uvádzané v morfonologickej rekonštrukcii kartografovaných podôb): *net-o-PYrj-ь*, *ne//d-o-PYrj-ь*, *мет-o-pYr-ь*, *lat-o-pYr-ь*, *Ga//t-j-o-pYr-ь*, *сет-o-pYr-ь*, *//Ko//з-an-ь*, *pri-lěp-ь*, *вечер-ьк-ь*, *lil-ik-ь/lel-ik-ь*, *lil-ь=-ak-ь/lil-ak-ь*, *шпѣрг-аč-ь*, *пѣрг-аč-ь*, *пѣрг-аč-ь*, *пѣрх-аč-ь*, *гат-ьк-ь*, *SkOr//at-ь*, *морч-ьн-ик-ь*, *шіш-ь-мыш-ь*, *пол-u-nokt-j-ьн-ic-a*, prevzatie z nemčiny v podobe *fledermaus*. Ďalšou Habovštiakovou mapou tohto zväzku je mapa č. 21 *кукушка*. Prevažujúci zvukomalebný základ pomenovania na rozsiahlom slovanskom území autor interpretuje množstvom variantných podôb s rozličnými derivačnými morfé- mami (*[kuk]-ь*, *[kuk]-o*, *[kuk]-uk-ь*, *[kuk]-uš-a*, *[kuk]-uš-ь*, *[kuk]-uš-ьк-a*, *[kok]-uš-ьк-a*, *[kuk]-Ov-ič-ьк-a*, *[kuk]-ov-ьк-a*, *[kuk]-av-ьк-a*, *[kuk]-ul-ьк-a*, *[kuk]-ul-ьк-a*, *[kuk]-ol-ьк-a*, *[kuk]-uč-ьк-a*, *[kuk]-ač-ьк-a*, *[kuk]-Ov-ic-a*, *[kuk]-aV-ic-a*, *[kuk]-al-ic-a*, *[kuk]-Ov-ač-a*, *[kuk]-ov-ač-ь*, *[kuk]-ul-j-a*), ale aj pomenovania s iným lexikálnym základom (*ЖЕ-ГѣZ-ul-j-a*, *ЖЕ-ГѣZ-ul-ьк-a*, *пѣ-в-ač-ic-a*). Rovnakým spôsobom sa na mape č. 27 interpretujú deriváty východiskového pomenovania *škorec*

v ich predpokladaných východiskových podobách (*SKVor-vc-b*, *skvor-bč-b*, *SKvor-čk-b*, *SKVor-čk-a*, *Skvor-bč-ik-b*, *Sko//-vorn-b*, *sco//-vorn-bc-b*, *Bbrl-b=-ak-b*, [*špak*]-b, [*spak*]-b, [*čpak*]-b, [*špač*]-čk-b). Mapa č. 45 *motýl'* patrí z areálového aj slovo-
tvorného hľadiska k najkomplikovanejším interpretáciám s predpokladanými vý-
chodiskovými podobami *mot-ul-b*, *mot-uL-b*, *lme//t-uL-b*, *met-uL-b*, *mo//t-yl-b*,
mot-y//l-b, *met-yl-b*, *mot-al-b*, *mo//t-čl-b*, *met-čl-b*, *met-čl-b*, *mot-čl-b*, *met-čl-b*,
mot-čl-ik-b, *mot-čl-ik-b*, *met-čl-ik-b*, *mEt-čl-ik-b*, *mot-yl-ik-b*, *mo//t-čl-bk-b*, *mot-čl-
-bk-b*, *met-čl-bk-b*, *mot-yl-bk-b*, *met-čl-bč-bk-b*, *mot-čl-čk-a*, *met-čl-čk-a*, *met-čl-bk-
-a*, *mot-yl-bk-a*, *mot-yl-čk-a*, *met-čl-uš-bk-a*, *mot-y//l-ic-a*, *bab-čk-a*, *bab-čč-bk-a*,
bab-uš-bk-a, *b-ur-čk-a*, *le//P//-yr-b*, *lep//-ur-b*, *leP//-yr-čk-b*, *lep//-yr-ic-a*, *lep-un-
-čk-b*, *lip-čk-a*, *lip-un-čk-b*, *lip-čč-bk-a*, *peRpeR-uG-a*, *peRper-ud-a*, *peRper-ud-čk-
-a*, *peLpel-čk-a*, *liš-aj-b*, *lEt-aš-čk-a*, *mOr-a*, z nemčiny prevzatými podobami (*šma-
tyrluk*)-b, (*martelok*)-b, (*mutterlak*)-b, ugrofinským pôvodom podôb (*pikal*)-b, (*pekil*)-b,
latinským východiskom podôb (*ter*)=-eš-bk-a a gréckym pôvodom pomenovaní
(*matafer*)-b, (*mataful*)-b (jednotlivé príklady sa mnohým čitateľom môžu zdať nepo-
chopiteľné svojím zložitým prepisom; ide v nich o morfonologické rekonštrukcie,
v ktorých – zjednodušene povedané – sú zahrnuté a zovšeobecnené všetky hlásko-
slovné vývinové zmeny a slovo-
tvorná štruktúra kartografovaných javov). Prepraco-
vané vydanie toho diela vyšlo ako 13. zväzok lexikálno-slovo-
tvornej série *Slovanského jazykového atlasu* (2024) pod titulom *Slavianskoje slovo v areal'nom kontexte*
(*Životnyj mir*). V rozšírenej interpretácii vedeckej redaktorky T. I. Vendinovej
po celkovej revízii a doplnení pôvodného materiálu celého zväzku sú v tomto vyda-
ní publikované pôvodné Habovštiakove mapy *myš* (č. 14), *netopier* (č. 15), *kukučka*
(č. 21), *škorec* (č. 27), *motýl'* (č. 45) z 1. zväzku vydaného v roku 1988.

Okrem svojich ťažiskových záujmov v oblasti lexiky a sémantiky pripravoval
A. Habovštiak po vynútenom odchode profesora E. Paulinyho z projektu aj podkla-
dy do hláskoslovno-gramatickej série *Slovanského jazykového atlasu*. Napriek tomu,
že v tejto sérii nie je autorom publikovaných máp, ako vtedajší predstaviteľ sloven-
skej dialektológie v projekte revidoval všetok terénny nárečový materiál vydaných
zväzkov hláskoslovno-gramatickej série. Išlo najmä o prvé tri zväzky (pozri vyššie).
Popri autorskej práci na týchto zväzkoch ich vydanie A. Habovštiak propagoval aj
v domácich aj zahraničných periodikách (Habovštiak 1989a, 1989b, 1989c, 1990e,
1993e, 1994b). Po celý svoj aktívny život vo vedeckom prostredí *Slovanského jazy-
kového atlasu* bolo túžbou A. Habovštiaka pripraviť v edícii a redakcii slovenskej
národnej komisie tohto projektu vydanie zväzku s tematikou, ktorá mu bola bytostne
aj pôvodom najbližšia, s tematikou poľnohospodárstva. S týmto zámerom zhromaž-
ďoval na základe *Dotazníka Slovanského jazykového atlasu* v Jazykovednom ústave
L. Štúra SAV tisíce nárečových údajov, ktorých finalizácia si však vyžadovala nad-
ľudskú snahu, námahu, časovú aj mentálnu investíciu. Tento cieľ však bol svojou

náročnosťou a pre pokročilý vek pre A. Habovštiaka nedosiahnuteľný. Ostal ako vedecká, organizačná povinnosť na pleciach dialektologického oddelenia Jazykovedného ústavu Ľ. Štúra SAV a s veľkým morálnym záväzkom voči všetkým bádateľom *Slovanského jazykového atlasu*, ako aj s veľkou investíciou časového, mentálneho aj osobného potenciálu ho na vydanie pripravila A. Ferenčíková s neodmysliteľnou výdatnou pomocou M. Chochola. Tento – v poradí štvrtý – zväzok lexikálno-slovotvornej série *Slovanského jazykového atlasu* ako doteraz obsahovo najširší zväzok celého projektu vyšiel v Bratislave (Obščeslavianskij lingvističeskij atlas 2012) a obsahuje tri mapy s autorstvom Antona Habovštiaka: mapu č. 56 *pohánka* – *Fagopyrum* (Obščeslavianskij lingvističeskij atlas 2012, s. 146 – 147, v spoluautorstve s A. Ferenčíkovou), mapu č. 67 *koší* (Obščeslavianskij lingvističeskij atlas 2012, s. 168 – 169) a mapu č. 73 *mláti* (Obščeslavianskij lingvističeskij atlas 2012, s. 180 – 181 v spoluautorstve s A. Ferenčíkovou).

Okrem intenzívnej účasti na príprave, edícii a aj propagácii *Slovanského jazykového atlasu* treba pripomenúť aj Habovštiakovu kontinuitu na spomenutú tematiku pastierskej terminológie a jej interpretáciu v *Celokarpatskom dialektologickom atlase*. V rámci tohto medzinárodného projektu sa v období 1977 – 1980 vykonal terénny výskum pastierskej terminológie v 210 lokalitách karpatského regiónu (z toho 24 lokalít bolo z územia Slovenska). Dotazník obsahoval 758 otázok a v oravských lokalitách Zázrivá a Brezovica ich vyplnil A. Habovštiak (Obščekarpatskij dialektologičeskij atlas 1987, 49).³ O tomto výskume a svojej účasti na ňom ako oravský lokálpatriot s odstupom času informoval aj v regionálnej tlači príspevkom *Celokarpatský dialektologický atlas. Do siete bodov zaradená aj Zázrivá a Brezovica* (Habovštiak 1989d).

4. OSOBNÉ KONTAKTY S A. HABOVŠTIAKOM

Moja spolupráca s A. Habovštiakom bola vymedzená na jednej strane spoločnou účasťou v slovenskej aj medzinárodnej pracovnej skupine *Slovanského jazykového atlasu*, na druhej strane však bola limitovaná našou odlišnou odbornou špecializáciou. Od začiatku môjho pôsobenia v medzinárodnom kolektíve *Slovanského jazykového atlasu* sa A. Habovštiak – celkom oprávnene – snažil o zastúpenie slovenskej dialektológie v hláskoslovno-gramatickej pracovnej skupine, hoci na začiatku mojej účasti v tomto projekte deklaroval aj potrebu zastúpenia slovenskej historickej jazykovedy v morfonologickej pracovnej skupine, ktorej náplňou je príprava všetkých (prevažne praslovanských) rekonštruovaných tvarov, ktoré sa v rámci *Slovanského jazykového atlasu* interpretovali. Pretože vydávanie jednotlivých zväzkov

³ Autor tohto príspevku pripravoval koncom r. 1977 slovenskú verziu dotazníka *Obščekarpatskij dialektologičeskij atlas* a po jeho vydaní ho v r. 1979 vyplnil v dvoch slovenských lokalitách – Rudno nad Hronom a Ľuboreč.

projektu a pomalé tempo ich finalizácie si koncom osemdesiatych rokov vyžadovalo zvýšenú intenzitu, medzinárodná komisia uprednostnila moju účasť v hláskoslovno-gramatickej pracovnej skupine. V r. 1977 sa vraj Anton Habovštiak stal popri Eugenovi Paulinym členom Medzinárodnej komisie pre Slovanský jazykový atlas pri Medzinárodnom komitáte slavistov a druhým zástupcom slovenskej dialektológie vo vtedajšej československej pracovnej skupine. L. Dvonč (Dvonč 1997, s. 160) uvádza, že A. Habovštiak bol od r. 1977 členom Medzinárodnej komisie pre Slovanský jazykový atlas. O tomto sa, žiaľ, v zápisniciach zo zasadnutí Medzinárodnej komisie pre Slovanský jazykový atlas nenachádzajú žiadne údaje. Podľa zápisnice sa za ČSSR na zasadnutí v Moskve vo februári 1977 zúčastnil len pražský dialektológ Slavomír Utěšený, preto predpokladáme, že informácia L. Dvonča si vyžaduje korekciu v takom zmysle, že išlo o členstvo v medzinárodnej pracovnej skupine.

Zásluhou obidvoch zástupcov slovenskej dialektológie v projekte *Slovanského jazykového atlasu* – E. Paulinyho a A. Habovštiaka – a ich aktívnou účasťou sa otvorila aj moja cesta do tohto projektu. Profesor E. Pauliny bol mojim školiteľom diplomovej práce a ešte počas vysokoškolského štúdia som pracoval ako jeho vedecká pomocná sila pri excerpcovaní historických pramenných dokladov do jeho pripravovanej monografie *Vývin slovenskej deklinácie* (jej posmrtné vydanie vyšlo v r. 1990 vo vydavateľstve Veda zásluhou vtedajšieho vedenia Jazykovedného ústavu Ľ. Štúra SAV a s mojou editorskou účasťou). V rámci mojich pracovných kontaktov s profesorom E. Paulinym som sa tak koncom 70. rokov minulého storočia zoznámil aj s projektom *Slovanský jazykový atlas*. Po penzionovaní vtedajším vedením Katedry slovenského jazyka FiF UK v Bratislave už E. Pauliny stratil možnosť zastupovať toto akademické pracovisko v *Slovanskom jazykovom atlase*, a tak slovenskú dialektológiu na medzinárodnej úrovni na zasadnutiach OLA reprezentoval iba Anton Habovštiak svojím ťažiskom práce v oblasti slovnej zásoby. Počas môjho pôsobenia v úlohe lektora slovenského jazyka na Lomonosovovej štátnej univerzite v Moskve ma však profesor Pauliny na prelome rokov 1979 – 1980 „súkromno-pracovne“ poprosil, aby som na zasadnutie národných pracovných skupín a Komisie Slovanského jazykového atlasu, ktoré sa potom konalo v Moskve od 20. januára do 3. februára 1980, doručil Paulinyho rozpracované kartografické materiály do pripravovaného hláskoslovného zväzku OLA s tematikou vývinu praslovanského nosového vokálu **o*. Túto prácu mu pridělila medzinárodná komisia ešte v časoch jeho aktívnej účasti v projekte (nie je známe, prečo tieto materiály nevzal na moskovské zasadnutie A. Habovštiak, ktorý na tomto zasadnutí bol a pracoval v lexikálno-slovotvornej sekcii). Tak sa zasadnutie medzinárodnej komisie aj národných pracovných skupín OLA v Moskve na prelome januára a februára 1980 stalo mojou prvou neoficiálnou účasťou na *Slovanskom jazykovom atlase*. Počas niekoľkých dní som v tomto čase s jednotlivými členmi medzinárodnej komisie, najmä Antonom Zaleským z Kyjeva

a Annou a Janom Basarovcami z Varšavy, redakčne pripravoval Paulinyho kartografický materiál na vydanie. Pretože som však nebol členom medzinárodnej komisie ani pracovnej skupiny, „Paulinyho“ mapy boli oficiálne deklarované ako výsledok práce československej hláskoslovno-gramatickej sekcie a vo vydaní konkrétneho hláskoslovného zväzku sa ako ich oficiálny autor uviedol člen vtedajšej československej pracovnej skupiny, môj neskorší kolega a veľmi dobrý vedecký a najmä osobný priateľ Karel Fic z dialektologického pracoviska vtedajšej Československej akadémie vied v Brne.

Tieto skutočnosti a aj moja spolupráca s dialektologickým oddelením Jazykovédneho ústavu Ľudovíta Štúra Slovenskej akadémie vied v Bratislave boli podstatou mojich ďalších pracovných kontaktov s Antonom Habovštiakom a aj môjho neskoršieho oficiálneho vstupu do kolektívu *Slovanského jazykového atlasu*. Anton Habovštiak bol v tom čase už jediným zástupcom slovenskej dialektológie v medzinárodnej komisii a odchodom Eugena Paulinyho z tejto komisie, najmä však po jeho smrti v roku 1983, ma Anton Habovštiak navrhol za oficiálneho člena slovenskej pracovnej skupiny tohto projektu a pozýval ma aj na zasadnutia vtedajšej československej komisie. Na tomto pozadí sa začala aj moja účasť v Slovanskom jazykovom atlase, ktorej oficiálne počiatky siahajú do jesene roku 1988 na zasadnutie v Moskve a potom do roku 1989, v ktorom som sa aj pričinením A. Habovštiaka stal oficiálnym členom Medzinárodnej komisie pre Slovanský jazykový atlas pri Medzinárodnom komitáte slavistov a zúčastňoval som sa na spracúvaní materiálov tohto projektu a ich príprave na vydanie v jednotlivých zväzkoch.

5. EPILOG

V dňoch 11. – 15. októbra 2004 sa v Bratislave konalo pravidelné stretnutie národných pracovných skupín a Medzinárodnej komisie Slovanského jazykového atlasu. Tieto stretnutia niekoľkých desiatok dialektológov sa konajú v pravidelnej postupnosti v jednotlivých slovanských krajinách, ktoré spracúvajú materiály tohto projektu a vydávajú jeho zväzky. Je dobrým zvykom, že „domáci“ dialektológovia čakajú svojich prichádzajúcich zahraničných kolegov a kolegyně na letiskách, vlakových či autobusových staniaciach a odprevádzajú či odvážajú ich na miesta ich ubytovania. Po tradičných uvítaniach príde vždy reč na ostatných kolegov a kolegyně, a tak sa aj mňa môj zahraničný kolega profesor P. Hrycenko v ten októbrový podvečer po ceste autom do hotela opýtal, ako sa má Anton Habovštiak. Nemal som inú možnosť, ako mu polotichým hlasom odpovedať, že pred tromi týždňami „by sa bol dožil osemdesiatky“. Dostal som navonok nepochopiteľnú otázku, opakujúcu môj kondicionál – *by sa bol dožil...* Mnohí sa o smutnom odchode A. Habovštiaka spomedzi našich radov dozvedeli práve tam, kde si v jeho rodnej krajine chceli pripomenúť aj jeho osemdesiatku, v prostredí, v ktorom sa desaťročia stretávali – v tvo-

rivej diskusii o mapách, komentároch, o atlasovej interpretácii slovnej zásoby v jednotlivých slovanských nárečiach. Táto pripomienka sa však začala minúťou ticha na otváracom stretnutí, o pár dní aj na mieste jeho večného odpočinku – pri hrobe na cintoríne v bratislavskom Slávičom údolí a zavŕšilo ju spoločenské stretnutie, na ktorom si za prítomnosti rodinných príslušníkov A. Habovštiaka všetci účastníci medzinárodného stretnutia spolu s pracovníkmi Jazykovedného ústavu Ľ. Štúra SAV pripomenuli jeho vedecké dielo, tvorbu, duchovný, ľudský, vedecký, umelecký aj spoločenský život a prínos, ktorý po ňom ostal v tých, ktorí ho poznali, žili a spolupracovali s ním, ale aj v tých, ktorí Antona Habovštiaka osobne nepoznali, ale jeho práce a dielo zanechalo v nich jeho odkaz.

Literatúra

- ATLAS SLOVENSKÝCH NÁREČÍ V MAĎARSKU (1993). Red. P. Király – F. Gregor – E. Fügedi. Békešská Čaba.
- BUFFA, F. – HABOVŠTIAK, A. (1964): *Dotazník pre výskum slovenských nárečí*. Bratislava: Slovenská akadémia vied.
- DVONČ, L. (1997): *Slovenskí jazykovedci. Súborná personálna bibliografia slovenských slovakistov a slavistov (1976 – 1985)*. Bratislava: Veda.
- HABOVŠTIAK, A. (1954): Programma dľa zbirannija materialiv do dialektologičnogo atlasa ukrain-skoi movi, In: *Jazykovedný časopis*, 8/3, 198 – 202.
- HABOVŠTIAK, A. (1963a): Odpoveď v ankete časopisu *Voprosy jazykoznanija* o problematike *Slovenského jazykového atlasu*. Odpoveď na otázku č. 8. In: *Voprosy jazykoznanija* 10, 1961, 5, 66 – 68.
- HABOVŠTIAK, A. (1963b): Obščeslavianskij lingvističeskij atlas i issledovanija pastbiščno-skotovod-českoj terminologii. In: *Carpatica*, 3, 9 – 12.
- HABOVŠTIAK, A. (1963c): Medzinárodná konferencia o prácach na Slovanskom jazykovom atlase. In: *Jazykovedný časopis*, 14/2, 166 – 171.
- HABOVŠTIAK, A. (1965a): Pastušeskaja terminologija v Obščeslavianskom lingvističeskom atlase. In: Avanesov, R. I. et al. (red.): *Obščeslavianskij lingvističeskij atlas. Materialy i issledovanija*. Moskva: Nauka, 109 – 116.
- HABOVŠTIAK, A. (1965b): Medzinárodná konferencia v Sarajeve. In: *Slovenská reč*, 30/1, 55 – 57.
- HABOVŠTIAK, A. (1967a): Slovanský jazykový atlas. In: *Kultúrny život*, 22/22, 4.
- HABOVŠTIAK, A. (1967b): Práca na Slovanskom jazykovom atlase pokračuje. In: *Pravda*, 31. 5. 1967, 4.
- HABOVŠTIAK, A. (1967c): Významné slavistické podujatie. In: *Večerník*, 26. 5. 1967, 3.
- HABOVŠTIAK, A. (1967d): Zasadnutie Medzinárodnej komisie pre Slovanský jazykový atlas. In: *Jazykovedný časopis*, 16/2, 171 – 173.
- HABOVŠTIAK, A. (1967e): Voprosnik Obščeslavianskogo lingvističeskogo atlasu. In: *Slavica Slovaca*, 2/2, 84 – 87.
- HABOVŠTIAK, A. (1969): Sorbischer Sprachatlas (Serbski rečny atlas) 1, 2, Budyšin 1965, 1968. In: *Slavica Slovaca*, 4/1, 108 – 110.
- HABOVŠTIAK, A. (1971a): Karaś, Polskie dialekty Orawy. Fonologia. In: *Zborník Oravského múzea*. Banská Bystrica: Stredoslovenské vydavateľstvo, 229 – 230.
- HABOVŠTIAK, A. (1971b): O zasadaní Medzinárodnej komisie pre Slovanský jazykový atlas v Jadwisine. In: *Slavica Slovaca*, 6/1, 102 – 103.
- HABOVŠTIAK, A. (1972a): Nasel'onnnye punkty, obsledujemyje dľa OLA, i ich jazykovoje okruženije. In: R. I. Avanesov (red.): *Obščeslavianskij lingvističeskij atlas. Materialy i issledovanija*. 1970. Moskva: Nauka, 329 – 334.

- HABOVŠTIAK, A. (1972b): Issledovanija po slavianskomu jazykoznaniju. In: *Slavica Slovaca*, 7/2, 279 – 281.
- HABOVŠTIAK, A. (1972c): Bude Slovanský jazykový atlas? In: *Nedelná Pravda*, 41, 6.
- HABOVŠTIAK, A. (1973): O prácach na Slovanskom jazykovom atlase. In: *Matičné čítanie*, 13, 3.
- HABOVŠTIAK, A. (1974a): Lexikálne členenie pomenovaní motýľa v slovanských jazykoch. In: *Slavica Slovaca*, 9/2, 261 – 268.
- HABOVŠTIAK, A. (1974b): Karta 17 „kartofel“ (L 689). In: Avanesov, R. I. et al. (red.): *Obščeslavianskij lingvističeskij atlas. Materialy i issledovanija*. Moskva: Nauka, 98 – 99.
- HABOVŠTIAK, A. (1974c): Kommentarij k karte № 17 „kartofel“ (*Solanum tuberosum*; N sg), *kartofel' – krompir, krumpir – ziemniak*. In: Avanesov, R. I. et al. (red.): *Obščeslavianskij lingvističeskij atlas. Materialy i issledovanija*. Moskva: Nauka, 79 – 80.
- HABOVŠTIAK, A. (1974d): O prácach na Slovanskom jazykovom atlase. In: *Slovenská reč*, 39/1, 49 – 52.
- HABOVŠTIAK, A. (1974e): O spolupráci na Slovanskom jazykovom atlase. In: *Správy Slovenskej akadémie vied*, 11, 51 – 53.
- HABOVŠTIAK, A. (1974f): O výskume slovanských jazykov. In: *Nedelná Pravda*, 9, 7.
- HABOVŠTIAK, A. (1974/1975): O významnej slavistickej spolupráci. In: *Slovenský jazyk a literatúra v škole*, 21, 296 – 300.
- HABOVŠTIAK, A. (1975a): Významná medzinárodná spolupráca pri Slovanskom jazykovom atlase. In: *Věstník Československé akademie věd*, 84, 32 – 34.
- HABOVŠTIAK, A. (1975b): Spoločne nad mapou jazykov. (K vydaniu Slovanského jazykového atlasu.) In: *Nové slovo*, 31, 8.
- HABOVŠTIAK, A. (1975c): O zasadnutí Komisie pre Slovanský jazykový atlas v Drážďanoch. In: *Slavica Slovaca*, 10/1, 107 – 108.
- HABOVŠTIAK, A. (1976a): Atlas slovanských jazykov. In: *Príroda a spoločnosť*, 20, 40 – 44.
- HABOVŠTIAK, A. (1976b): Falińska, B.: Polskie słownictwo tkackie na tle słowiańskim. 1. Słownik polskich gwarowych nazw tkackich. In: *Slavica Slovaca*, 11/3, 323 – 324.
- HABOVŠTIAK, A. (1977a): Lexičeskij fond slovacích dialektov v svete lingvističeskoj geografii. In: Avanesov, R. I. et al. (red.): *Obščeslavianskij lingvističeskij atlas. Materialy i issledovanija 1975*. Moskva: Nauka, 95 – 104.
- HABOVŠTIAK, A. (1977b): O príčinách maximálnej členitosti nárečovej lexiky. In: Brozović, D. et al. (eds.): *Zbornik radova povodom 70. godišnjice života akademika Jovana Vukovića*. Sarajevo: Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, 133 – 139.
- HABOVŠTIAK, A. (1978a): Les expressions tabues dans les langues slaves. In: Frangeš, I. et al. (eds.): *Knjiga referata. Sažeci*. Zagreb: Međunarodni slavistički centar SR Hrvatske, 304.
- HABOVŠTIAK, A. (1978b): O zasadnutí komisie pre Slovanský jazykový atlas v Juhoslávii. In: *Slavica Slovaca*, 13/1, 102 – 103.
- HABOVŠTIAK, A. (1980a): Obščeslavianskij lingvističeskij atlas. Vstupiteľnyj vypusk. Obščije principy. Spravočnyje materialy Moskva 1978. In: *Slavica Slovaca*, 15/1, 94 – 95.
- HABOVŠTIAK, A. (1980b): Zasadnutie Medzinárodnej komisie pre Slovanský jazykový atlas. In: *Věstník Československé akademie věd*, 89, 74 – 77.
- HABOVŠTIAK, A. (1981): Nekotoryje osobennosti slovarnogo sostava slavianskich jazykov. In: Jordanova, L. (ed.): *Razvitie na bǎlgarskija ezik ot IX do XX v. Posveštava se na 1300-godišninata ot osnovavaneto na bǎlgarska dǎržava*. Sofija: Bǎlgarska akademija na naukite, 72 – 75.
- HABOVŠTIAK, A. (1983): Zasadnutie Medzinárodnej komisie pre Slovanský jazykový atlas v Moskve. In: *Slavica Slovaca*, 18/2, 309 – 310.
- HABOVŠTIAK, A. (1984): *Atlas slovenského jazyka. IV. Lexika*. (IV/1) Časť prvá. Mapy. (IV/2) Časť druhá. Úvod – komentáre – dotazník – indexy. Bratislava: Veda.
- HABOVŠTIAK, A. (1985): Lexemy *cap* i *kozol* v slavianskich jazykach. In: Ivanov, V. V. (red.): *Obščeslavianskij lingvističeskij atlas. Materialy i issledovanija 1982*. Moskva: Nauka, 29 – 40.

- HABOVŠTIAK, A. (1987a): Slovenčina a južnoslovanské jazyky. In: Mistrík, J. (ed.): *Studia Academica Slovaca. 16. Prednášky XXIII. letného seminára slovenského jazyka a kultúry*. Bratislava: Alfa, 95 – 107.
- HABOVŠTIAK, A. (1987b): Slová *rataj* a *pachar* v slovenčine a v slovanských jazykoch. In: *Slavica Slovaca*, 22/1, 53 – 59.
- HABOVŠTIAK, A. (1987c): Zo slovanskej slovnej zásoby. (O názvoch *pes*, *suka* a *šteňa*.) In: Ripka, I. (ed.): *Jazykovedné štúdie 21. Dialektológia*. Bratislava: Veda, 121 – 133.
- HABOVŠTIAK, A. (1987d): O Slovanskom jazykovom atlase. In: *Nové slovo*, 3, 16.
- HABOVŠTIAK, A. (1988): Zo slovanskej lexikálnej problematiky. *Borievka obyčajná (Juniperus communis)* v západoslovanských jazykoch. In: Rymut, K. et al. (eds.): *Studia linguistica Polono-Slovaca I*. Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk – Łódź: Zakład Narodowy imienia Ossolińskich – Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 141 – 152.
- HABOVŠTIAK, A. (1989a): Nad dvoma zväzkami Slovanského jazykového atlasu. (O diele, ktorého projekt sa zrodil pred päťdesiatimi rokmi). In: *Sloboda*, 3, 4.
- HABOVŠTIAK, A. (1989b): Slovanský jazykový atlas (lexikálno-slovotvorný diel). In: *Správy Slovenskej akadémie vied*, 2, 17 – 19.
- HABOVŠTIAK, A. (1989c): Slavisti a atlas jazykov. In: *Lud*, 13. 11. 1989, 4.
- HABOVŠTIAK, A. (1989d): Celokarpatský dialektologický atlas. Do siete bodov zaradená aj Zázrivá a Brezovica. In: *Orava*, 47, 5.
- HABOVŠTIAK, A. (1990a): Názvy pokrmov u Slovákov a Slovanov. In: Kružliak, P. et al. (ed.): *Čítanie o správnej výžive 90*. Bratislava: Slovenská spoločnosť pre racionálnu výživu, 120 – 125.
- HABOVŠTIAK, A. (1990b): Slovná zásoba slovenčiny a slovanské jazyky. In: *Slovenský národopis*, 38, 381 – 386.
- HABOVŠTIAK, A. (1990c): Názvy jarabice v slovenčine a v ostatných slovanských jazykoch. In: *Kultúra slova*, 24/1, 46 – 49.
- HABOVŠTIAK, A. (1990d): Názvy *borovica* a *sosna* zo slovakistického i slavistického aspektu. In: *Slovenská reč*, 55/3, 150 – 155.
- HABOVŠTIAK, A. (1990e): Vyšli dva zväzky Slovanského jazykového atlasu. In: *Slavica Slovaca*, 25/1, 94 – 97.
- HABOVŠTIAK, A. (1991a): Slovenčina v kontexte slovanských jazykov z lexikálneho aspektu. In: *Slavica Slovaca*, 26/2, 197 – 206.
- HABOVŠTIAK, A. (1991b): Slovenčina a jej vývin v rodine slovanských jazykov. In: *Literárny týždeník*, 35, 3.
- HABOVŠTIAK, A. (1993a): *Zo slovensko-slovanských lexikálnych vzťahov (so zreteľom na lingvistickú geografiu)*. Bratislava: Veda.
- HABOVŠTIAK, A. (1993b): Drevnejšaja istorija slovakckogo jazyka i lingvističeskaja geografiya. In: Bernštejn, S. B. (red.): *Obščeslavianskij lingvističeskij atlas. Materialy i issledovanija 1988 – 1990*. Moskva: Nauka, 60 – 65.
- HABOVŠTIAK, A. (1993c): Slovackij atlas v kontexte slavianskich jazykov s lexičeskogo aspektu. In: Mislovičová, S. et al. (eds.): *XI. medzinárodný zjazd slavistov. Zborník resumé*. Bratislava: Veda, 523 – 524.
- HABOVŠTIAK, A. (1993d): Atlas predsa vyšiel. Király, P. – Gregor, F.: Atlas slovenských nárečí v Maďarsku. Békešská Čaba 1993. In: *Literárny týždenník*, 6/47, 4.
- HABOVŠTIAK, A. (1993e): Slawische Sprachen im Licht der Sprachkartographie. In: Podolák, J. (ed.): *Ethnologia Slovaca et Slavica. 24 – 25, 1992 – 1993*. Bratislava: Univerzita Komenského, 378 – 381.
- HABOVŠTIAK, A. (1994a): Jazykovedné dielo o slovenčine v Maďarsku. In: *Knižná revue*, 10, 7.
- HABOVŠTIAK, A. (1994b): Predstavenije pervych tomov Obščeslavianskogo lingvističeskogo atlasa naučnoj obščestvennosti Moskvy. In: Bernštejn, S. B. et al. (red.): *Obščeslavianskij lingvističeskij atlas. Materialy i issledovanija 1988 – 1990*. Moskva: Nauka, 208 – 210.

- HABOVŠTIAK, A. (1998): Atlas predsa vyšiel. Atlas slovenských nárečí v Maďarsku. In: *Slovenský juh*, 1, 10.
- KIRÁLY, P. – GREGOR, F. – FÜGEDI, E. (1993): *Atlas slovenských nárečí v Maďarsku. Atlas der slowakischen Mundarten in Ungarn*. Slovensko-nemecké dvojazyčné vydanie. Békešská Čaba: Slovenský výskumný ústav.
- OBŠČEKARPATSKIJ DIALEKTOLOGIČESKIJ ATLAS. VSTUPITEĽNYJ VYPUSK (1987). Skopje: Makedonska akademija na naukite i umetnostite.
- OBŠČESLAVIANSKIJ LINGVISTIČESKIJ ATLAS. SERIJA FONETIKO-GRAMMATIČESKAJA. REFLEXY *ě (1988a). Beograd: Srpska akademija nauka i umetnosti.
- OBŠČESLAVIANSKIJ LINGVISTIČESKIJ ATLAS. SERIJA LEXIKO-SLOVOOBRAZOVATEĽNAJA. VYPUSK 1. ŽIVOTNYJ MIR. (1988b). Moskva: Nauka.
- OBŠČESLAVIANSKIJ LINGVISTIČESKIJ ATLAS. SERIJA FONETIKO-GRAMMATIČESKAJA. VYPUSK 2. REFLEXY *q (1990). Wrocław – Warszawa – Kraków: Polskie Wydawnictwo Naukowe.
- OBŠČESLAVIANSKIJ LINGVISTIČESKIJ ATLAS. VSTUPITEĽNYJ VYPUSK. OBŠČIJE PRINCIPIY. SPRAVOČNYJE MATERIALY (1994). Moskva: Nauka.
- OBŠČESLAVIANSKIJ LINGVISTIČESKIJ ATLAS. SERIJA LEXIKO-SLOVOOBRAZOVATEĽNAJA. VYPUSK 4. SEĽSKOJE CHOZIAJSTVO (2012). Bratislava: Veda.
- OBŠČESLAVIANSKIJ LINGVISTIČESKIJ ATLAS. SERIJA LEXIKO-SLOVOOBRAZOVATEĽNAJA. SLAVIANSKOJE SLOVO V AREALNOM KONTEXTE (ŽIVOTNYJ MIR) (2024). Moskva – Sankt-Peterburg: Nestor-Istorija.
- PAULINY, E. (1960): Zasadnutie Komisie pre Slovanský jazykový atlas vo Varšave. In: *Jazykovedný časopis*, 11/1, 82 – 85.
- VOPROSNIK OBŠČESLAVIANSKOGO LINGVISTIČESKOGO ATLASA (1995). Moskva: Nauka.

Pavol Žigo

Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV, v. v. i.

Panská 26, 811 01 Bratislava

E-mail: pavol.zigo@juls.savba.sk

ORCID 0000-0003-3679-8491